

zoo rusteloos
Schrift kent
kan bestaan
aag een paar
ij dat zeggen
in Zaligmaker
oeld zijn: als
des geloofs
nders willen
zeggen willen
nu geloof ik
In 't laatste
de waar
Evangelie, die
uw schrijven
doet, dat ze
eld kon zijn
der terug.

de eerste vraag
d een verbro-
fferande zijn,
deze zijn, de
worden; doch
lig is hij het
n het genade-

waar, dat we
ts van onzen
er wel waar-
ing en versta-
is ook zelf te
mogen dat de
ar zoo maken
met God tot
ze al gunstig
llen kan. Zoo

oordeel, ter-
innen rusten.
we in dezen
ker niet lang
et zondebesef
reigt ons een
en verbroken-
genoeg zullen
oeg, gemeten
ardigheid der
n het berouw

gevoel, en er
kwamen aan
nize ziel dan
vertooningen
's de vrijmo-
vaarschuwen,
noot buiten
Woord wordt
vastgesteld,
n hij zal ook
en aanleg is,
jn. Met name
ere reeds in
n ons begon
dekte, of ons
ld, plotseling
p. Bij Petrus
geheel anders
ulus dan bij
sing van uw
bewogenheid
te beslistheid
an de zonde

oezemzonden
a bevorderen,

ijn psalmzin-
waard waren

eling, wilden
den bescher-
„Je Maintien-
over zich de
otende incar-
us II heette
n vorst, die
rheid en be-
tijdgenooten
eft weten te
utische aue-
de vensters
itehall heeft
ord, en aan
van „vader
a voor deze
est hat pen-
schilder Van
herinde kun-
waarin hij
rlijke figuur,
hij aan het
in den „mar-
ham als den
bevestigen of
gingen spre-
harlie, de
den Engel-
ten“ *) hope-

Stuarts.

omdat men dan als 't ware zelf den weg voor God wil openen. Ongetwijfeld kan dat, zooals het bestriden van elke zonde dat kan. Laat ons goed verstaan, dat het strijden tegen eenige zonde op zichzelf nooit eigengerechtig is of eigengerechtig maakt, maar het alleen wordt door de eigengerechtigheid die er voornamelijk in ons hart is; en dat we, als we er ons op betrapten, niet den strijd tegen de zonde moeten staken, maar hem biddend moeten voeren ook tegen de zonde van eigengerechtigheid.

Die zou er stellig bij ons zijn, zoo we de zonde in ons bestreden, om onzen God het werk uit de handen te nemen, om ons geschikte voorwerpen voor zijn genade te maken, of om die genade te verdienen.

Maar van zulk een eigengerechtigheid is er geen sprake, als we ons tegen de zonde keeren uit het besef, dat ze den Geest Gods bedroeft en zijn werk in onze ziel tegenstaat.

Intusschen het verblijdt me, dat God voor dezen klip uwe oogen opende. Als ge er tegen waakt en bidt, zult ge eraan ontkomen.

Uw derde vraag: „Kan ook de vrees voor de eeuwige straf uitdrijven tot God, zoodat het overtreeden tegen God niet op den voorgrond staat?“ Ook op die vraag moet het antwoord bevestigend luiden. Het is inderdaad mogelijk, dat alleen oppervlakkige vrees voor de straf, zonder hartelijk leedwezen over de zonde om Gods wil, tot gebod om vergeving drijft. De Farao van Mozes' dagen is daarvan een welsprekend bewijs. We mogen ons daarom wel ernstig beproeven, of we in het zoeken van vergeving enkel door vrees of ook door droefheid gedreven worden. In het oprechte berouw over de zonde ontbreekt de laatste nooit.

Maar — en daarom sprak ik daareven van „enkel door vrees, of ook door droefheid“ — we zouden ons vergissen, zoo we meenden, dat de droefheid om 's Heeren wil, de vrees voor strafte buiten-sloot. De Schrift leert geheel iets anders. Denk aan David's bede in Psalm 6 en Psalm 143: „Heere straf mij niet in uw toorn“ en „Ga met uwen knecht niet in het gericht“. En is het niet juist met het dreigend gericht, dat de Heere in Zijn Woord rusteloos tot veroofmoediging en bekeering dringt?

't Zou onnatuurlijk zijn, als het anders was; en genade is nooit onnatuurlijk.

Wat méér zegt, het zou in strijd zijn met het feit, dat het Gods Wet is, waardoor we aan onze schuld en ellende ontdekt worden. Want de Wet Gods eischt wel liefde tot onzen God boven alles, maar ze eischt niet minder, al is het in ondergeschiktheid aan deze, liefde tot onszelf. En zondigend vergripen we ons zoowel aan onszelf als aan het recht en de eere Gods. Het is dan ook niets dan een verzinsel van „overgeestelijkheid“, wat men in sommige kringen, tot groote verwarring en schade van zoekende zielen, leert, dat een berouw, waarbij men zich niet uitsluitend om het recht en de eere Gods, maar ook om eigen zaligheid bekommert, niet het echte is.

De Apostelen hebben den stokbewaarder te Filippi, op zijn vraag: „wat moet ik doen, om zalig te worden?“ niet bestraft over zijn zelfzucht, maar geantwoord: „Geloof in den Heere Jezus Christus, en gij zult zalig worden“. En onze Heidelbergse schroomde niet, het stuk der verlossing in te leiden met de vraag: „Aangezien we dan, naar het rechtvaardig oordeel Gods, tijdelijke en eeuwige strafte verdienen hebben, is er eenig middel om deze straf te ontgaan en weer tot genade te komen?“

Méér dan we zelve vermoeden, werkt, bij oprecht berouw, in de vrees voor de straf van stonde aan de droefheid om Gods wil. De vrees

loos geslagen was, en niemand meer in ernst dacht aan een herstel van dat heillooze huis, toen bleef toch in Schotland en Engeland een litterair Jakobisme voortleven, dat zelfs een Sir Walter Scott in zijn „Lay of the Last Minstrel“ van Cromwell en de zijnen doet spreken als van de „bigots of the iron time“, de bekrompen ijverars van den ijzeren tijd.

De aversie van den doorsnee-Engelschman tegen Cromwell was hierom zoo groot, omdat Cromwell bij hem gold als de bij uitstek representatieve figuur van het Puritanisme in zijn meest ongunstige openbaring: alle onaangename herinneringen, die ze hadden aan de ijzeren heerschappij der Puriteinen, werden op rekening van Cromwell, den Aarts-Puritein, geschreven; de fouten der extremisten waren Cromwell's fouten; de ongerechtigheden der onheilige en ongerechte meelopers in den grooten strijd waren Cromwell's ongerechtigheden.

Er waren huichelaars in de gelederen der Puriteinen — elke hooge en nobele zaak heeft ze, en ze vallen des te meer op als de zaak, waaraan ze zich schijnbaar hebben gegeven, den naam des Heeren over zich heeft uitgeroepen —; dus waren de Puriteinen huichelaars, dus was Cromwell, de Aarts-Puritein, een aartshuichelaar.

Achttien niet de extremisten onder de Puriteinen het een zonde om op jacht te gaan, om schaaak te spelen, „lovelocks“ te dragen, stijfsel in een kraag te doen, Kerstpudding te eten, op het Kerstfeest het huis met hulst te versieren, Spenser's „Faerie Queene“ te lezen, muziek te maken? Hoe hadden juist dergelijke dingen de menschen ver-bitterd, hoe waren ze het Puritanisme gaan be-

komt dan immers op uit het besef van tegen God gezondigd en Zijn oordeel verdiend te hebben. En langzamerhand zal zich, naast de vrees, de droefheid naar God, krachtiger doen gelden.

Waak er daarom voor, dat ge den prikkel der vrees bij u niet afstompt, maar geef er u daarbij rekenschap van, hoe schrikkelijk een krenking van het recht en van de liefde Gods de zonde moet zijn, dat de Heere er zulk een straf aan verbond.

Hiermee meen ik uw drie vragen beantwoord te hebben.

In een volgend nummer hoop ik u bescheid te geven op den overigen inhoud van uw brief.

V.

K. F.

Correspondentie. A. B. te R. Uw vraag is voor den persoon in kwestie een zeer gewichtige; doch ze is van te persoonlijk en te teederen aard, en eischt ook teveel kennis van de personen die er in betrokken zijn, om hier beantwoord te kunnen worden. Het veiligst spreekt men over dergelijke moeilijkheden met 'n Leeraar. Algemeene wenken kan ik natuurlijk geven. Wenscht u die, zend me dan uw adres.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Ontwerp-Stembusprogram.

II.

De inleiding, welke in dit ontwerp aan het Program van Actie voorafgaat, is iederen Gereformeerde uit het hart gegrepen.

Het zou jammer zijn, indien wij dit gedeelte niet woordelijk citeerden.

Het Centraal Comité oordeelt, dat niet minder dan in 1922 vaststaat de noodzaak van het voeren eener zuiverer beginselpolitiek en dat niet minder dan toen besef wordt, dat daarvoor vereischt is: een vaste grondslag en een onwankelbare overtuiging.

Die vasten grondslag voor politieke actie vindt de A.-R. Partij in haar Program van Beginselen, waarin beginselen van Staatkundig beleid in het onveranderlijk Woord Gods vervat, tot uitdrukking zijn gebracht.

En die onwankelbare overtuiging kan slechts worden in de wetenschap, dat Gods raad bestaat van eeuwigheid tot in eeuwigheid; dat Zijn bestuur over alles gaat; dat Hij de menschen en de volken naar Zijn vast voornemen tot de bestemming voert, die Hij hun heeft gesteld; dat het eind van al Zijn werken Hem rechtvaardigen en verheerlijken zal.

Naarmate de grondslagen van het natuurlijke leven, het gezin en het gezag, meer blootstaan aan aanvallen van den geest, die alle Gods ordeningen wil verzwakken en ontbinden, spreekt onze Partij, in diep besef van eigen onbekwaamheid en ontrouw, maar in het vertrouwen op Hem, wiens kracht in zwakte volbracht wordt, in heilige bezieling het voornemen uit, om pal te staan in den strijd voor Zijne ordeningen en om te lijveren voor de beveiliging van de Christelijke grondslagen van ons maatschappelijk en staatkundig leven.

Dat is de taal, die in den bloeitijd van de anti-revolutionaire partij nooit naliet bezielend te werken.

Dat is de taal, die wij ook beden noodig hebben, om weer de oude bezieling over ons te voelen komen.

Principiële politiek!

Het Gereformeerde volksdeel snakt er naar.

Trouwens ligt daarin het behoud der anti-revolutionaire partij, gelijk in het algemeen van de christelijke partijen.

schouwen als de somberste aller levensopvattingen! Ze vergaten, dat de Puritein Milton stukken had geschreven voor privé-tooneelvoorstellingen, en dat Cromwell, — 't is heus met de officiële stukken te bewijzen —, van muziek hield, en zelfs (!) van een onschuldige grap. Oliver, anders gezegd Old Noll? Onmogelijk! Van hem ging immers al die narigheid in hoofdzaak uit! Had hij ook niet de schouwburgen laten sluiten, hij, de sombere hater van alle vreugd? En men vergat, dat de schouwburgen reeds gesloten waren in 1642, toen Cromwell's invloed betrekkelijk nog onbelangrijk was, terwijl hij het juist was, die tijdens zijn Protectoraat in 1656 aan Sir William Davenant verlof gaf zijn Italiaansche Opera in Londen te mogen vestigen, waardoor feitelijk de ordonnantie van 1642 in beginsel op zij geschoven werd. Het was Cromwell's verwoede tegenstander, de Presbyteriaan Fyenne, die zoo fel gesageerd had tegen tooneelspelers als „dienaren van Satan“, tegen schouwburgen als „kapellen des duivels“, tegen kaartspel, tegen muziek en tegen valsche haar. Maar het Engelsche volk zag slechts de reusachtige, allesbeheerschende figuur van Cromwell; niet zooals hij werkelijk was; de lijdende, strijdende held, die worstelde voor Engeland's godsdienstige en staatkundige vrijheid, — doch als de sombere kolossus, die zijn schaduw over het heele land uitbreidde en aan „Merry Old England“ bijkans den adem benam.

En hoe is Cromwell's arbeid en streven beoordeeld in het altijd — vooral in de zeventiende eeuw — „nagal „Puriteinsche“ Nederland? Ik vrees van zeer onbillijk. Hoe lang is het geleden, dat op meer dan één onzer scholen Cromwell nog werd voor-

Beroof onze politiek van haar principien en wij zijn liberalen, zoo niet erger, geworden.

Wel hoort men van verschillende kanten beweren, dat de tijd der beginselen nu voorbij is. Dat we nu zaken moeten doen.

Maar hoe?

Hebben we het dan al zoover gebracht, dat onze beginselen algemeen zijn aanvaard en ook in ons staatkundig leven de rechte toepassing is gebracht?

Wie dat zou durven staande houden, kan niet een der onzen zijn.

Want van tweeën een.

Of hij kent onze beginselen niet.

Of hij kent de werkelijkheid niet.

Bovenaangehaalde inleiding waarschuwt zoo kostelijk, dat de Christelijke grondslagen van ons maatschappelijk en staatkundig leven vooral in onze dagen gevaar lopen.

Men kan er nog bijvoegen, dat die Christelijke grondslagen hier en daar reeds zijn weggegraven. Daarom is er onverwijld herstelling noodig.

Ook is er nog zoo menig beginsel, waarnaar het leven op dit terrein zich nog niet geconformeerd heeft.

En zoolang er nog één van die beginselen zijn verwerkelijking niet heeft ontvangen in ons volksleven, heeft de anti-revolutionaire partij een speciale roeping.

Zoolang nog één van die beginselen wordt aangevallen, moet onze politiek principieel zijn.

Waar we het dan nooit zoóver zullen brengen, dat al onze politieke en sociale beginselen praktijk zijn geworden, dan zal onze politieke strijd altijd een beginselstrijd moeten zijn.

Vanzelf staat dit het „zaken-doen“ niet in den weg.

De Calvinist was nooit een droomer.

Meer dan iemand mag hij aanspraak maken op den naam van werkelijkheidsmensch.

Er zijn in de politieke zaken, die hij met menschen van allerhande richting kan afdoen.

Laat ik als voorbeeld noemen de doorleefde giro-narigheid.

De Calvinist zal niet zeggen: dit raakt niet rechtstreeks mijn beginsel, en daarom kan het mij niet schelen, hoe het afloopt.

Hij interesseert zich voor de drooglegging der Zuiderzee, voor aanleg van spoorwegen, voor verbetering van ziekenhuizen en wat al niet.

Maar dit verliest hij niet uit het oog: dat is ten slotte de spil van het politieke leven niet.

Het zijn de beginselen, die het politieke leven beheerschen.

Bij ons.

Ook bij anderen, al willen zij het dikwijls niet erkennen.

En nu schuilt in beginsel-vermoffeling geen heil.

Men redeneere niet: als ik mijn beginsel zorgvuldig in het een of ander voorstel verberg, dan slijken zij het van de overzijde wel.

Dat doen zij niet.

Zij ruiken uw beginsel door alles heen.

En daarom, open en rond voor het beginsel uitkomen, is de beste taktiek.

Doch wat alles afdoet: de eere van uw Koning eischt het.

Wij leven in een tijd, dat wij ons meer dan ooit op de beginselen moeten terugtrekken. Ook op de beginselen van ons staatkundig en maatschappelijk leven.

Wij drijven dit niet.

Maar wij worden er toe gedreven.

Laten wij het voorts maar eerlijk bekennen: ons

gesteld als de bewerkster van de Acte van Navigatie (1651) en van den Eersten Engelschen Oorlog (1652—54), die een bijna onherstelbare schade toebrachten aan onze vrachtaart en onze positie ter zee? Toch was de beruchte Scheepvaartwet niet van Oliver en zag hij de „Dutch War“ (die begon een jaar voordat hij Protector werd) met leede oogen aan, omdat hij wenschte een samengaan met de Protestantische Republiek ter verdediging van het Protestantisme; ook dit heeft, dertig jaren na zijn dood, Dutch William in zijn plaats weten te bewerkstellingen, waardoor het bedreigde Protestantisme werd gered. Hoe ver zag die gewezen Engelsche heereboer toch!

Wat wij, als echte Oranjeklanten, nooit goed zetten kunnen, is, dat Cromwell datzelfde jonge Frinsje Willem III, dat voorbestemd was eens zijn roemruchte taak over te nemen, zoo heeft tegen-gestaan. Maar we moeten niet vergeten, dat de moeder van ons prinsje een dochter was van den onthoofden Karel I; dat 's Prinsen Vader, Willem II, gedaan had wat hij kon om eerst Karel I, daarna diens zoon, den zich noemenden Karel II, te steunen; en dat deze „pretendent“ naar de Engelsche kroon, als Oom van den jongen Prins, licht door dezen zou worden gesteund, als de Oranjevorst in de Vereenigde Nederlanden tot macht gekomen zou zijn.

VELDKAMP.